

„Lubelskie życie artystyczne w czasie odwilży – awers i rewers”

Polityczna odwilż drugiej połowy lat 50. i początku lat 60. XX wieku wprowadziła niezwykle ożywienie w środowisku lubelskim, zarówno artystycznym, jak i literackim. Najbardziej znanym jej wyrazem była działalność grupy „Zamek” (między innymi Tytusa Dzieduszyckiego, Włodzimierza Borowskiego, Jana Ziemskiego), ale także pojawienie się ważnych pism literackich („Pod Wiatr” i „Kameny” wydawanej od 1957 roku). Zorganizowana na przełomie 2017 i 2018 roku wystawa w Muzeum Lubelskim była przypomnieniem tego wyrazistego momentu historycznego, a także próbą ukazania współczesnym językiem wystawowym współwystępowania wydarzeń artystycznych, literackich i teatralnych kształtujących życie kulturalne miasta.

Przełom lat 50. i 60. wyznaczył w historii sztuki polskiej granicę współczesności, jej geneza została odtworzona z punktu widzenia peryferii, lokalności, dając okazję do śledzenia w małej skali ogólnopolskich zjawisk kulturowych. Podtytuł wystawy – „awers i rewers” – odnosił się zarówno do prezentacji oficjalnie kształtowanej rzeczywistości, jak i do indywidualnych i zróżnicowanych doświadczeń. Punktem wyjścia była prezentacja prac związanych z socrealizmem, ale odwołujących się do scen rodzajowych, „portretu” pożądanego rzeczywistości, ale także do emocjonalnych, prywatnych doświadczeń. Klamrę stanowiły rzeźbiarskie wyobrażenia kobiecości i macierzyństwa Magdaleny Więcek i Edwarda Koniuszego. Socrealizm, pozbawiony heroizacji, wyznaczył awers i rewers dla odczytania sztuki pierwszej połowy lat 50. Jednocześnie dalsza część ekspozycji ukazywała zróżnicowany obszar działań artystycznych osadzonych pomiędzy pracownią i przestrzenią oficjalną.

Główną oś ekspozycji wyznaczały prace artystów grupy „Zamek” ze zbiorów Muzeum Lubelskiego. Wystawa odnosiła się do spuścizny grupy, ale widzianej w szerokim kontekście przemian społecznych, intelektualnych i kulturalnych tego czasu w Lublinie. Miała zadanie pokazania zarówno dorobku artystów, jak i krytyków sztuki – Jerzego Ludwińskiego, Wiesława Borowskiego, Urszuli Czartoryskiej, w formie multimedialnej opowieści o mieście – zmieniającej się strukturze architektonicznej, powstających nieformalnych grupach

artystyczno-literackich, miejscach spotkań i działań artystycznych. Rekonstrukcja atmosfery artystycznego Lublina okresu odwilży była próbą stworzenia dokumentalno-artystycznej ikonosfery – spojrzenia na miasto w wymiarze materialnym i symbolicznym. Poszczególne sekwencje były wzbogacane pracami artystów związanych z grupą „Zamek”. Pokazywały wzór przemian formalnych i zainteresowań artystycznych, najpierw eksplozję nowoczesności w duchu metafory malarskiej, wyobraźni surrealistycznej i informelu (Przemysław Zwoliński, Jerzy Durakiewicz), poprzez dojrzsze studia operujące szczególną strukturalną interpretacją malarstwa materii (Włodzimierz Borowski, Jan Ziemiński), aż po pełnoplastyczne, trójwymiarowe obiekty malarskie Tytusa Dzieduszyckiego.

Ekspozycja „Lubelskie życie artystyczne...” została podzielona na trzy części odpowiadające chronologii zdarzeń, a także podejmowanym tematom: „Konfrontacje” – ideologia a indywidualne biografie (fragment poświęcony początkom niezależnych spotkań artystycznych na tle propagandy socrealistycznej), „W poszukiwaniu trzeciego wymiaru” (część poświęcona poszukiwaniu samodzielnego stylu wypowiedzi artystycznej), „Rozstania i powroty” (fragment poświęcony ostatniemu okresowi funkcjonowania lubelskiego środowiska w połowie lat 60. i dalszym działaniom krytyków w Warszawie, Wrocławiu, Łodzi).

Wystawa była zrealizowana na specjalnych ekspozytorach, kadrujących przestrzeń galerii, a także umożliwiających prezentację zróżnicowanej dokumentacji archiwalnej – fotografii, kronik filmowych, druków, a przede wszystkim dzieł artystów. Proste, ażurowe drewniane i metalowe konstrukcje stały się ważnym składnikiem przestrzeni ekspozycyjnej, przywołując charakter wystaw z tego czasu i w atrakcyjny sposób prezentując współczesnemu odbiorcy ideę awangardy.

Wystawa została pomyślana jako szkic do stałej ekspozycji poświęconej grupie „Zamek”, nowoczesności i awangardzie w sztuce polskiej po 1945 roku.

Anna Hałata, Marcin Lachowski, „Lubelskie życie artystyczne w czasie odwilży – awers i rewers”

